

Bekim Sejranović

IZDAVAČ**buybook**

Radićeva 4, Sarajevo
Tel: + 387 33 550-495
Fax: + 387 33 550-496
redakcija@buybook.ba
www.buybook.ba

ZA IZDAVAČA

Goran Samardžić
Damir Uzunović

Dnevnik jednog nomada, Bekim Sejranović
© Bekim Sejranović, 2017.
© Buybook, 2017.

Sva prava pridržana. Nijedan dio ove knjige ne smije se reproducirati u bilo kojem obliku bez prethodnog dopuštenja izdavača.

UREDNIČA

Kristina Ljevak

LEKTURA I KOREKTURA

Buybook

LAYOUT

Boriša Gavrilović

DIZAJN NASLOVNICE

Aleksandra Nina Knežević

ŠTAMPA

Dobra knjiga, Sarajevo

Bekim Sejranović

DNEVNIK JEDNOG NOMADA

Sarajevo, 2017.

Prolog

Dnevnik jednog nomada u svojim temeljima ima "bastardni" literarni koncept. U sebi sadrži odlike dnevnika, putopisa i književne kritike. Drugim riječima, on je produkt tri radnje kojima bih ukratko mogao opisati ono od čega se sastoji moje bivstvovanje: čitam, skitam, ponekad nešto zapišem.

Čitam sve što mi iskrsne pred očima, skitam kamo me vjetar odnese, a pišem kad i gdje stignem.

Kad čitam, putujem, a kad putujem, čitam.

Želim vam ugodno čitanje i sretan put.

I.

Oslo, četvrtak, 29. rujna 2011.

Danas imam promociju romana u knjižari Tronsmo u Oslu. Roman je na norveškom izašao još prije mjesec dana i imao sam nekoliko nastupa, ali ovaj je ipak poseban. Riječ je o kultnoj knjižari, jedinoj u kojoj se još uvijek ne prodaje *Harry Potter* ili *Jedi, moli, voli* i u kojoj osim dobrih knjiga možeš kupiti i odlične (art) stripove. Da budem iskren, u knjižari Tronsmo kupio sam više majica nego knjiga, ali njihove majice nisu obične majice. Često ih kupim i po nekoliko i onda se mijenjam (kad se napijem) ili ih poklanjam ljudima. Majicu na kojoj piše "Gaza", na latinici i na arapskom, kupio sam jedno pet puta. I sad imam jednu takvu, tko zna kome ću je dati. Onu posljednju dao sam prijatelju Tomu iz Rijeke.

A majicu koja izgleda kao nogometni dres (naprijed je palestinski grb, a na leđima umjesto imena igrača piše "Intifada" i broj 48) darovao sam jednoj djevojci koju sam volio u Tuzli, jednoj drugoj koju sam pokušao voljeti u Splitu i jednom gej konobaru u Zagrebu s kojim sam pojeo trip.

Posljednju majicu koju sam kupio (na njoj je naslikana utvrda i oko nje zvjezdice Europske unije stilizirane tako da izgledaju kao bodljikava žica) dao sam Faruku Šehiću kad je bio u Oslu.

Na promociji je pedesetak ljudi i većinu ih poznajem. Tu je moja kći, njezina majka, majčina sestra, tu je i posljednja bivša žena, nekoliko prijatelja, prijateljica, jedna bivša ljubavnica, nekoliko kolega prevoditelja. Kao i uvijek imam tremu koju pokušavam ublažiti alkoholom. Prodao sam nekoliko knjiga, potpisao se uredno i zatim je nas nekoliko otišlo do kluba "Blå". Tamo se opijam, alkohol me užasno brzo hvata u posljednje vrijeme. Pokušavam nabaviti spida, ali baš danas nema nitko ništa. Vjerojatno je

i bolje tako. Zatim se ljubim s nekom djevojkom, zamišljam da je to moja draga, koja me čeka negdje tamo dolje, daleko, možda se i ona isto ovako ljubi s nekim drugim i zamišlja da sam to ja. Ponekad je zamišljati kako nekog ljubiš iskrenije nego ga uistinu ljubiti. Poslije jednoj drugoj djevojci koja sjedi nasuprot mene skidam cipelice i ljubim joj stopala, zatim je grizem za nožni palac. To su mi pričali drugog dana, jer ja se ne sjećam. Pričali su mi i da me na kraju ta prva djevojka htjela otpratiti kući, ali da ja, na sreću i njenu i moju, ipak nisam htio. Otišao sam kući nekako i spavao, valjda.

Oslo, petak, 30. rujna 2011.

Probudio me telefon. Zovu me iz škole gdje povremeno radim kao zamjena kad se netko razboli. To je škola norveškog za strance i, da budem iskren, nije tu bilo loše predavati. Osjećao sam da bar nekako pomažem ljudima, a i učenici su me voljeli jer sam prolazio to isto što i oni, samo dvadesetak godina prije. Rekli su mi da ih učitelji Norvežani tretiraju kao da su zaostali. "Ako ne znaš neki jezik ili neke običaje, ne znači da si glup", bila je suština toga što su mi govorili. I mislili su da ako sam ja uspio svladati taj jezik, moći će i oni. Činilo mi se da im je drago da sam iz Bosne, jer su i oni većinom dolazili iz zemalja u kojima je bio rat i većinom su bili muslimani. Učenici su bili svih uzrasta, od osamnaest do osamdeset godina. Bilo ih je nepismenih, a bilo je i doktora znanosti. Bilo je djevojaka koje bi do škole dolazile zamotane u crne feredže da su im samo oči virile. Kad bi ih skinule, njihova ljepota i oštrina pogleda zabadale su se u mene poput čioda. Bilo je i vrckavih djevojčuraka u štiklicama i mini suknjicama, neke lukave i svjesne svoje privlačnosti, a neke naivne i sramežljive poput djevojčica. Često bi me pitali da li sam i ja musliman, a ja sam u početku odgovarao da jesam, "ali malo". Oni to nisu shvaćali, "ili jesi ili nisi"? Ako si "malo", onda jesi.

Uglavnom, tog jutra nisam mogao predavati zbog užasnog mamurluka. Rekao sam da sam bolestan, što i nije bilo daleko

od istine. Zatim sam zapalio džoint, onanirao i uspio ponovo zaspati. Probudio sam se malo prije podne, digao sam roletne i kroz prozor me zapljusnuo val sunčeve svjetlosti. Istuširao sam se, doručkovao i izašao na sunce. Dan je bio prekrasan. Uzjahao sam svoj zeleni bicikl, nabio sunčane naočale na nos i spustio se prema centru. Zatim sam se popeo do stanice Majorstua, uzeo vlak broj jedan sve do zadnje stanice Frognerseteren, na vrhu brda iznad Osla. Tu je počinjala šuma Nordmarka i odatle se širila po brdima na stotine kilometara prema sjeveru, istoku i zapadu. Južno je bio grad Oslo i obale Sjevernog mora. Šumu su presijecale brojne staze, potoci, rijeke i jezera. Zimi je tu bilo idealno za trčanje na skijama, a ljeti za planinarenje ili vožnju biciklom. S vrha Frognerseterena polako sam se počeo spuštati prema jezeru Sogsvann udaljenom dvadesetak kilometara prema istoku. Vozio sam se biciklom uzbrdo i nizbrdo, sunce je sijalo postojano i njegova žućkasta svjetlost davala je šumi boju jeseni, utapala se u borovim i jelovim tamnozelenim iglicama i odbijala o brezino jarko žuto lišće. Nije bilo ni daška vjetra i jezera pored kojih sam prolazio caklila su se nepokretna poput svježe obrisanih ogledala. Pored jednog od jezera, mislim da se zove Skjennungen, zaustavio sam se, sunce je upravo zalazilo i pomislio sam kako se moram baciti u tu vodu. Baš sada. Ovakvih dana više neće biti, bar ne ove godine. Neće ih biti nikad više. Nakon ovakvih dana dolazi zima i mrak. Danas je dan koji se više nikad neće ponoviti. Skidam se, znojan sam i plašim se provjeriti kakva je voda, jer se bojim da će me hrabrost napustiti i da ću odustati. Skačem u vodu na glavu, hladnoća me presijeca poput britve, izranjam, urlam, plivam, hukćem, ronim, sve traje jedno deset sekundi i zatim izlazim. Međutim, čim sam izašao, hvata me neka euforija, bit će adrenalin, i opet skačem u tu tamnu vodu i ponavljam ritual. Poslije sam stajao na stijeni, sušio se na suncu koje je polagano padalo iza brda i uživao u prijatnom bockanju po koži.

Te večeri smo moje društvo i ja nabavili spida, otišli u klub "Villa" i plesali do fajronta. Otišao sam kući i cijelu nedjelju pro-

veo pušeci hašiš i gledajući pornofilmove. Od spida nisam mogao spavati, a istovremeno sam bio preglup da čitam ili gledam neki normalan film. Tek oko ponoći sam uspio nešto pojesti, popiti jedan Xanax i jedan Lexaurin i zaspati.

Oslo, ponedjeljak, 3. listopada 2011.

Danas radim kao sudski tumač u gradu Lillestrømu, pola sata vlakom od Osla. Zapravo sam još prekjučer trebao otputovati u Ljubljanu vidjeti se sa svojom dragom, kupio sam avionsku kartu i sve smo dogovorili. Prekinuli smo bili u srpnju ove godine, ali smo odlučili da si damo "još jednu priliku". Ali onda su me zvali sa suda i pitali mogu li raditi od ponedjeljka, dakle od danas, pa do četvrtka. Bio sam u stisci s lovom, što jest – jest, a takve prilike se ne pružaju često pa sam odustao od puta. "U stisci s lovom" je možda preblag izraz, bio sam skroz kokuz. I još sam dugovao.

Sjeo sam bio neki dan i pokušao staviti na papir kome sam dužan i tko meni duguje.

Tješi me jedino što su danas svi nekome dužni.

No, nemam novca ni da platim vlak do sudnice u Lillestrømu. Švercam se u vlaku, a natrag u grad vozi me kolegica, također sudski tumač.

Sudi se jednom Bosancu za petnaestak provala. On je uglavnom sve priznao, jer su imali dosta dokaza pa su predviđali da će suđenje trajati samo dva dana umjesto zakazana četiri. Malo sam nezadovoljan, jer sam se ipak nadao da će mi platiti za četiri dana, ali šta ćeš. Bolje i dva nego ništa. Pokušavam ne misliti kako sam sada mogao biti u Ljubljani. Ljubiti se.

Oslo, utorak, 4. listopada 2011.

Danas sam se opet švercao vlakom do Lillestrøma, a kolegici sam prodao jedan primjerak svog romana *Ljepši kraj* za dvjesto kruna. Kao što smo i predviđali, suđenje je završeno danas i kad sam se vratio u grad preplavio me osjećaj dobro obavljenog posla, zarađenog novca, oslobođenja, euforije pred ljepšom budućnosti.

Dvjesto kruna koje sam zaradio od prodaje knjige ulažem u kupnju dva grama najlošijeg, uličnog hašiša. Odlazim kući, spremam hranu, jedem, pušim hašiš i spavam par sati. Jedan prijatelj me zvao da idemo na trening. Nagovara me već tjednima da počnemo trenirati boks. Boks mi nije baš nešto privlačan, radije bih trenirao veslanje u kajaku, ali on navaljuje da odemo do jednog obližnjeg kluba, prvi trening je besplatan, mogu probati pa poslije odlučiti hoću li nastaviti. Ne moram, kaže mi, uistinu boksati, mogu samo udarati u vreću. Došli smo tamo i trening je već bio počeo. Čim sam vidio te face, ćelave lubanje i tetovirane nadlaktice i ramena, bilo mi je jasno da nema šanse da s njima treniram. Bilo je to jasno i mom prijatelju.

Navečer me zove drugi prijatelj da izađemo van. Razveo se prije nekoliko mjeseci i još uvijek je poput svih kad se razvedu: željan izlazaka, cura, provoda, želio je nadoknaditi propušteno. Nije još shvatio da se ništa ne može nadoknaditi. Niti propustiti. Ali mlad je još, skontat će valjda. Poslije tih nekoliko mjeseci provoda očekuje ga najmanje pola godine depresije. Bar je tako meni bilo svaki put kad sam se razvodio ili prekidao neku dugogodišnju vezu. Znam, ne mora biti svima isto, ali često jest.

Utorak je najbolji dan za izlaske, jer svi "civilni" rade i moraju ujutro na posao. Utorkom izlaze klošari, pijanci, narkomani, razvedeni, besposličari, samotnjaci, umjetnici, neurotičari, očajnici... Nabavili smo spida koji je mirisao na deterdžent, ali nije bio loš. Otišli smo u "Blå". "Minimal utorak", zvao se program, iako su puštali više *house* nego *minimal*. "House s minimalnom dozom *minimala*", ponavljali smo, smijali se, plesali i žvakali žvake kao da smo na normi. Plesali smo tako do fajronta, a poslije smo ostali na afteru. Moj prijatelj poznao je DJ-a i ostale koji su tu radili i prema već uhodanom postupku oni su zaključali klub, a nas desetak je ostalo unutra, motali džointe, pili pivo i pričali besmislice.

Odlazim kući, pušim hašiš i gledam porniće sve do srijede navečer.

Oslo, četvrtak, 6. listopada 2011.

Ujutro su me zvali da idem raditi u školu, ali bio sam spreman za to pa sam sâm isključio zvuk na mobitelu. Probudio sam se oko deset, istuširao, pospremio sobu, skuhao čaj i sjeo za kompjuter. Otvorio sam Yahoo mejl, čitao pisma, slao odgovore. Od prevoditelja sam dobio link knjižare Tronsmo. Svakog tjedna objavljivali su top listu najprodavanijih djela. Moj roman je bio na drugom mjestu i to me je, naravno, obradovalo. Znao sam da nije riječ o bogtepitaj koliko prodanih primjeraka, desetak, u najboljem slučaju, ali lijepo je zvučalo. Znam i da je to uglavnom zbog promocije koju sam imao prošli tjedan, ali opet nema veze. Smiješno je to što sam mogao biti i na prvom mjestu, ali zbog pohlepe za novcem, koja je opet bila uvjetovana vječnom besparicom, koja je opet bila uvjetovana nedostatkom motivacije za bilo kakav ozbiljan posao, koja je opet bila uvjetovana požudom za narkoticima itd. – nisam. Tog dana kad je bila promocija knjige neki od poznatika htjeli su je kupiti u knjižari, no kako sam još uvijek imao nekoliko primjeraka koje sam besplatno dobio od izdavača, rekao sam im da ih kupe od mene. Dat ću im malo povoljniju cijenu, a bolje im je da daju lovu meni nego izdavaču. Ako kupe u knjižari, ja dobijem samo sedam posto, rekao sam im jadikujući. Oni su me gledali sažaljivo i kupili knjige od mene kradom da ovi u knjižari to ne vide. A da su kupili u knjižari, možda bi mi sada knjiga bila na prvom mjestu. Pouka: nema je. Trebao mi je novac i dobio sam ga, to je sve.

Poslije odlazim u grad predati neke papire u upravu za strance gdje sam također ponekad radio kao tumač. Zatim idem pokupiti bicikl koji sam još u utorak, kad sam išao na posao, zaključao ispred željezničkog kolodvora. Dok sam hodao prema tamo, pomislio sam kako ga je možda netko već ukrao. I stvarno, bicikla, mog Zelenka, nema. Prolazim nekoliko puta gore-dolje uz željeznu konstrukciju gdje se parkiraju bicikli, ali uzalud. Pronalazim mjesto za koje sam siguran da sam tu ostavio Zelenka, tu je sad parkiran jedan starinski, ženski, roza bicikl, norveške marke DBS.

Bicikl je zaključan bravicom sa šifrom koja je izgledala isto kao i moja. Nije valjda... – pomislim i pokušam s *mojom šifrom* “3004” i otvorim je. Netko je otvorio moju bravicu, uzeo Zelenka i ostavio mi Rozu. Uzjahao sam je i počeo okretati pedale. Očito je netko mnogo lakši jahao Rozu, jer su se gume prilično spljoštile. Bit će neki mršavi džanki.

Odvezao sam se kući na biciklu i zatim uzeo vlak podzemne do Holmena. Trebao sam najprije pokupiti kćerku iz škole, odnosno “produženog boravka”, a zatim njezinog polubrata iz vrtića. Onda smo išli u prodavaonicu, kupili sastojke za *tacos*, meni dvije pive i njima dva sladoleda. Pripremio sam hranu, pričao sam s kćerkom koja mi je pomagala rezati povrće, a mali se igrao Spidermana. Poslije ručka gledali smo crtani film *Rio* i zatim sam spremio malog na spavanje. Morao sam mu pročitati pola knjige o gusaru, kapetanu Sabeltanu i čekati da zaspi. Poslije smo kćerka i ja još pričali, gledali neki program za mladež koji inače ne smije gledati jer joj mama ne da. Oko deset i ona je morala na spavanje jer joj se mama i tata vraćaju oko deset i petnaest. Njih zove mama i tata, a mene zove imenom. Meni to ne smeta.

Otišao sam kući, pušio hašiš, popio Xanax, čitao De Sadea i zaspao kad su me tablete omamile. Često ustajem noću i jedem. To je zbog hašiša, pretpostavljam. Ili možda neki psihološki poremećaj, ko će znat. Ne brinem se više oko takvih stvari.

Oslo, petak, 7. listopada 2011.

Danas sam se dogovorio ići brati gljive s jednim poznanikom. On je zapravo moj bivši diler hašiša. Jednom sam ga, nakon duže vremena, bio nazvao da trgujemo, a on mi je odgovorio da je prekinuo sa ženom (nevjenčanom) i da je prestao dilati, a i pušiti hašiš. Njegovoj ženi je smetalo to što on dila i duva, a njemu je smetalo to što je ona radila na seks-telefonu. Ponekad bi mi, kad sam dolazio k njemu trgovati, pokazala neki od trikova kako stvara pojedine zvukove dok radi na seks-telefonu. Kada mi je rekao da je prestao sa svim, dodao je kako se ipak možemo družiti. Da,

naravno, rekao sam neuvjerljivo. Ali ipak se više nismo družili, izgubio se temelj na kojem smo zasnivali naš odnos, rekli bi u savjetovalištu za bračne parove. No, nakon nekog vremena ponovo mi se javio i rekao da ima gljiva zvanih *fleinsopp*, ili na latinskom *psylocibe*, laički rečeno riječ je o gljivama koje imaju halucinogena svojstva, daju ti trip sličan LSD-ju i krajem listopada rastu po poljima gdje krave pasu i ostavljaju svoju balegu. Svi ljubitelji psihodelije ih beru, a moj bivši diler vrstan je znalac gdje i kako ih pronaći. Ali oko deset sati zovu me da prevodim telefonski na nekom policijskom saslušanju. Prihvaćam, što ću, ali žao mi što ću ostati bez gljiva.

Uхватili su jednog Hrvata kako šverca alkohol. Trideset šest tisuća litara alkohola. U novinama je sljedećeg dana pisalo da je to najveća zaplijenjena količina alkohola u norveškoj povijesti. Za one manje upućene možda bi trebalo pojasniti da je u Norveškoj alkohol dvostruko skuplji nego u zemljama EU i da samo državne prodavaonice Vinmonopol smiju prodavati alkohol. U običnim supermarketima možeš kupiti samo pivo, radnim danom do osam navečer, subotom do šest. Poslije subote u šest navečer u čitavoj zemlji ne možeš legalno kupiti alkohol. Dućani rade, ali je na frižiderima s pivom lokot. Tako da već negdje u petak moraš planirati koliko ti piva ili vina treba za vikend. Toliko o individualnim ljudskim slobodama. Ali, Norveška je zemlja u kojoj se najbolje živi. Tako kaže statistika. Mark Twain je rekao: "Postoji laž, postoji prokleta laž i postoji statistika." No, s druge strane, ostale vrste narkotika nije problem nabaviti u bilo koje doba dana ili noći. Mnogo puta smo u nedjelju ujutro završili na nekom afteru gdje je bilo svega osim piva. Jedna od mojih mnogobrojnih poslovnih ideja bila je dilati pivo po Oslu nedjeljom. Ideja uopće nije bila loša i poslije sam upoznao neke Poljake koji su upravo to radili. Jedan od njih zvao se Gabriel i ubrzo je stekao status anđela spasioca jutarnjih žurki nedjeljom. Ali to pivo treba najprije prokrijumčariti u Norvešku, a to se može jedino preko Švedske, jer iz Danske možeš doći samo brodom pa je carinsku

kontrolu teže zaobići. Krijumčarenje alkohola unosan je posao. Treba samo naći nekog naivnog očajnika bez novca i nagovoriti ga da preveze kamion preko slabo kontrolirane granice između Švedske i Norveške. To uglavnom uspijeva, ali nekad i ne. I tako svi rade ono što se od njih očekuje i sve šljaka. Šverceri švercaju, carinska policija ih lovi, a građani piju poljsko pivo, puše marokanski hašiš, jedu čop-sui, šiš-kebab i kenjaju kako će im stranci, posebice muslimani, uništiti tekovine skandinavske demokracije. Ponetko od krijumčara “padne”, policajci sebi pišu prekovremene sate, onda kriminalci unajmljuju odvjetnike, država prevoditelje i tako svi kotači državnog aparata profitiraju na kriminalu. Čak i upravitelji zatvora su zadovoljni popunjenim kapacitetom turista iz egzotičnih zemalja. Državni službenici zarađuju na kriminalcima i onda poslije od njih kupuju alkohol, drogu, hranu i seksualne usluge. Glavno da se pije i da se para vrti. Kad bi nestalo tih kriminalaca, od čega bi svi mi “pošteni” građani živjeli? Što bi radila policija, koga bi odvjetnici zastupali, a kome bih ja prevodio? Kao rješenje ekonomske krize u Europi možda ne bi bilo loše da zapadne zemlje uvezu još kriminalaca. Tu bi balkanske zemlje mogle biti “konkurentne”. U nekoj od europskih metropola trebalo bi dignuti spomenik neznanom kriminalcu.

Jadnika iz Hrvatske kojeg su uhitili čeka najmanje pola godine robije. Nisam mu vidio lica, jer sam prevodio preko telefona, ali mogao sam ga zamisliti. Mršav, proćelav i prestrašen. Govori kako je u Hrvatskoj nakon ljetne sezone ostao bez posla i javio se na oglas u *Plavom oglasniku* u Zagrebu. Tražili su vozača kamiona u Švedskoj. Plaća: tristo eura tjedno. Zvučalo mu primamljivo, ima djevojku i želio se oženiti s tim parama. “Mislil sam delat dva meseca i onda se doma ženit”, govorio je skoro kroz suze. Poslije su mu dopustili da nazove zaručnicu u Varaždinu i da joj kaže da je zaglavio. Ja sam morao policajcima prevoditi njihov razgovor jer uhićenik nije smio spominjati ništa oko vlastita slučaja. Da ne bi, tobože, odao neku tajnu i tako ih onemogućio da uhvate “veliku ribu”, odnosno tipa koji je sve to organizirao.

Kao da će se tako išta promijeniti, kao da na njegovo mjesto neće doći netko drugi, kao da će Norvežani prestati kupovati jeftiniji alkohol. Zaručnica je plakala, on ju je preklinjao da ne paničari i da javi starcima da je sve u redu, ali da ga neko vrijeme neće biti, ja sam prevodio umorno, a policajac je glumio ljubaznost.

Poslije sam zvao Gabriela da od njega kupim švercano poljsko pivo. Rekao mi je da nema i da vjerojatno i neće biti sljedećih nekoliko dana i da ga ne zovem više. Zvučao je zabrinuto.

Navečer sam pokupio Faruka Šehića iz hotela u kojem je odsjeo i išli smo malo van, najprije k nekim mojim prijateljima, a zatim u klub "Blå". Ništa posebno, malo smo pili, pričali, plesali i išli kući. Sutra je književna večer, odnosno popodne, na kojem će gostovati nekoliko bosanskih autora, među njima Faruk i jedna norveška pjesnikinja Ingrid Storholmen, čije sam pjesme prevodio na "naš" jezik prije nekoliko godina. To je organizirala Udruga mladih Bosanaca "Stećak" iz Osla i zamolili su me da budem moderator. Pristao sam jer su dobro plaćali, a i zvučalo je zabavno. Zato sam se istinski trudio ne napiti se navečer, jer kad sam mamuran, ne podnosim nikoga, ponajmanje samog sebe.

Ljubljana, utorak, 13. prosinca 2011.

Prošlo je više od dva mjeseca od zadnjeg zapisivanja u dnevnik. Razlog tome je činjenica da sam se bavio nekim drugim stvarima, o tome ću malo poslije pokušati nešto napisati, a nakon nekog vremena sam pomislio kako ne bi bilo loše napraviti pokus. Želim vidjeti kakva je razlika kad o događajima pišeš iz neposredne vremenske perspektive, istog dana kada se nešto desi i kada pišeš s vremenskom distancom od, recimo, dva mjeseca. Mislim da je o vlastitim doživljajima bolje pisati nakon što prođe neko vrijeme. Vremenska distanca, moje je mišljenje, oslobađa priču od manje bitnih elemenata, pomaže pri izboru što ostaviti, a što ne, pomogne ti priču smjestiti u širi kontekst.

Kada se nešto dogodi, čovjek u suštini nikad ne može znati je li to dobro ili loše. I za koga. Ono što ti se danas desilo i za što mi-

sliš da je loše, može ti za nekoliko dana ili godina postati dobro. I obratno, naravno.

Primjerice, kada je A. ostala trudna sa mnom i nije htjela abortirati, a nismo mogli ostati skupa jer sam ja bio zaljubljen u nekog drugog, mislio sam da je to najgore što mi se može desiti. Kada mi se rodila kćerka, bio sam i dalje pomalo uplašen i zbunjnjen, ali istovremeno i sretan. Danas smatram da je to, rođenje kćerke, najbolja stvar koja mi se desila.

Jedno vrijeme sam mislio da čovjek tek na samrti može spoznati što je u njegovu življenju bilo dobro ili loše, ali sad vjerujem da ne može ni tada. Znači li to da smo u nepreglednoj vremenskoj perspektivi nesposobni za poimanje sreće ili nesreće, zla ili dobra? Ne znam, ali neki se postupci, nikad, bez obzira na relativizirajuću moć vremenske distance, ne mogu opravdati, dok će drugi uvijek biti pozitivni. Odnosno, mi smo ti koji definiramo dobro i zlo. Mi smo “dobro” i “zlo”.

Danas je na Facebooku mnogo ljudi na “zid” stavilo Azrinu pjesmu “Proljeće je trinaestog u decembru”. Volio sam tu pjesmu nekad davno. Volim je i sad, iako je nisam slušao bar deset godina.

No, da nastavim pisati o događajima koji su slijedili nakon posljednjeg zapisa iz dnevnika, sedmog oktobra 2011., dakle prije više od dva mjeseca.

Oslo, subota, 8. listopada 2011.

U subotu, kao što sam već spomenuo, bio je taj književno-kulturni događaj gdje sam predstavio nekoliko bosanskih pisaca i pjesnika, jednu norvešku pjesnikinju, bio je i mali koncert na kojem je svirao jedan mladi Bosanac iz Norveške koji je upravo snimio album, a i izložba slika, također bosanskog umjetnika nastanjenog u Norveškoj. Sve je proteklo u najboljem redu, iako sam bio poprilično mamuran od prethodne noći. Pijuckao sam pivo pa je to pomagalo, no kad je program završio, bio sam prazan i iscrpljen. Organizatori su nas poslije trebali odvesti na zajedničku večeru, ali jedino na što sam ja mislio bio je hašiš. I spid. Tako da sam utekao kući, usput

nabavio hašiša, ali nije bilo spida. Samo kokaina koji ne volim i koji je preskup. No imao sam pun džep novca, svratili su i neki prijatelji pa smo ipak kupili koks od jednog crnca na ulici. U roku od pola sata sjedilo je nas pet-šest u mojoj sobici, pili, pušili, duvali, vukli bijele crte, plesali, pričali glasno, smijali se. Zatim me je nazvala Ingrid, norveška pjesnikinja koju sam tog dana predstavljao na književnom popodnevnu, i rekla kako bi nam se i ona rado pridružila. Bila je subota, ona je doputovala čak iz Trondheima i ne poznaje baš mnogo ljudi u Oslu, nije joj se dalo ići samoj u hotelsku sobu, rekla je i ja sam je shvaćao. Nisam imao ništa protiv da nam se pridruži osim što me je bilo sram sveg tog alkohola i droge. Ranije tog dana Ingrid je rekla kako je prestala i piti i pušiti i da je nakon toga postala mnogo produktivnija. Tako je dobila i prestižnu nagradu za poeziju "Sult" (Glad). No, već sam bio prilično razbijen pa mi je bilo svejedno i rekao sam joj da dođe. I ona je došla, pila je sok od naranče, pričala s nama, zezala se i činilo se da se više zabavljala nego mi na svem tom alkoholu i "supstancama". Bila je plava, visoka, prodornog pogleda koji me je pomalo plašio. Izgledala je kao lirska uvrnuta verzija Brigitte Nielsen. Rekla mi je kako obavezno moram tražiti stipendiju za pisce od Norveške, da sam sada "u najboljim godinama za stvaranje" i da je čitala moj roman i da joj se sviđa. Nekako mi je bilo teško kada mi je to govorila. I bilo me je sram kad sam pred njom povukao par bijelih crta. Nakon nekog vremena otišla je spavati u hotel, a mi smo se pokupili u neki ilegalni klub gdje se održavao trance party. Progutao sam kapsulu MDMA-a i plesao do zore s raspomamljenom gomilom klinaca i starih istrošenih partijanera. Sebe bih svrstao u ovu posljednju kategoriju.

Oslo, nedjelja, 9. listopada 2011.

Tog dana su bosanski pisci trebali otputovati natrag u Bosnu pa sam otišao do hotela Anker, gdje su bili odsjeli da se pozdravimo. Faruk je odlučio ne otputovati s njima nego ostati kod mene pa onda sljedećeg dana za Berlin. Imao je svoje razloge za to, a i ja

sam ga podržao u tome. Proveli smo čitavu nedjelju kod mene pijuckajući džin što je ostao od prošle večeri i pričajući o književnosti, Bosni, Norveškoj, politici, ljubavi, ženama, djeci, piscima, zajedničkim prijateljima... Navečer nas je glad natjerala napolje, pojeli smo neku lošu pizzu, popili par piva, došli kući, nagutali se Apaurina i spavali.

Oslo, ponedjeljak, 10. listopada 2011.

Sjećam se samo da smo tog dana Faruk i ja prošetali malo po Oslu, vrijeme je bilo odvratno, hladna jesenja kiša, vlaga koja se uvlači u kosti i misli. Popodne sam ga otpratio do željezničke stanice i zaželio mu sretan put za Berlin. No, moje želje mu nisu pomogle i to sam već tada osjetio, ali često sam pesimist bez razloga pa mi se nije dalo govoriti mu o tome. Dosta je i njemu njegovih muka, a i meni mojih. Kada je otišao, ne znam što sam radio. Vjerojatno pušio haš i gledao filmove. Što drugo?

Ljubljana, srijeda, 21. prosinca 2011.

Na današnji dan, prije godinu dana, moja današnja draga Anja i ja smo, kako se to već kaže, profurali. Prvi put smo se bili sreli krajem ljeta te iste godine u Sarajevu. Ali uplašili smo se i ona i ja. Predosjećao sam da za nas dvoje, ako se upletemo u klupko strasti, ljubavi i svega onog što uz to ide, nema nade. Znao sam, poučen iskustvom prebijenog psa lutalice, da ćemo se ljubiti i gristi, čupati i milovati, spajati i razdvajati, voljeti i mrziti. I tako, sve što smo mogli je odgoditi početak ljubavnog tobogana smrti za nekoliko mjeseci, do tog 21. prosinca prošle godine. I opet je scena bila postavljena u Sarajevu i sve je bilo baš onako kako sam se i plašio. Ona kaže da je i ona znala da će biti upravo tako. Ali što ćeš, da nije tako, bilo bi drugačije.

Uglavnom, volimo jedno drugom reći da smo sva najgora sranja već prošli i da nam sada valjda preostaju ona dobra. Moram reći da mi se, zasad, zbilja čini da je tako. No, vidjet ćemo dokle. Sve ima svoj početak i kraj, i jedino što ima smisla je uživati kad

ti je dobro, stisnuti zube kad ti je teško. Biti svjestan da će i jedno i drugo proći, kao što sve na ovom svijetu prođe. I opet se vrati. U nekom drugom obliku.

Anja me pokušala zamoliti da je ne spominjem u svojim pisanjima, ali nakon što smo popričali, uvjerio sam je da je to nemoguće. Jer ne mogu pisati o sebi, a da ne pišem o njoj. A ja pišem uglavnom o sebi. Svi pišemo o sebi. Pitanje je samo kako to oblikovati. Ja zbilja ne mogu pisati u trećem licu jednine, izmisliti nekog lika i dati mu ime Alija Bekrić ili Josip Horvat i onda pisati o sebi "objektivno". Objektivnost je laž, ona jednostavno ne postoji. Svi želimo pisati o sebi, o svojim svjetovima, ili svojim viđenjima tuđih svjetova. Netko to možda i ne vidi ovako i to je u redu.

Jer jedino u umjetnosti možeš kako hoćeš. Razlika između umjetnosti i zanata je da umjetnost trpi "grešku" u formi. Poput života. Za mene umjetnost ima smisla jedino ako se pomiješa, ispreplete, stopi sa "stvarnim" životom. Inače je tek oponašanje, promašaj, vježbanje života, kič, loša gluma, bend koji svira tuđe pjesme, stakleno oko koje pilji u prazno pretvarajući se da vidi, voditelj *Dnevnika* na televiziji, dizajniran za ugodno priopćavanje loših vijesti i nepotrebnih informacija.

Kao umjetnica i kao čovjek, u mom svijetu više vrijedi prava kafanska pevaljka, ostarjela, krezava i napuhana od alkohola i grubih muških ruku, s dugačkom listom propalih ljubavi i uništenih života iza sebe (i koja pjeva upravo o tome, svom životu, ironično i sarkastično) nego ušminkana, skockana pjevačica uštirkane pop-glazbe ili turbofolka (razlika je jedino žanrovska i vidljiva ekskluzivnoj malograđanštini) čiji silikoni pod reflektorima stoje čvrsto kano klisurine, čije su usnice još uvijek natekle od posljednjeg punjenja, a čelo paralizirano od botoksa, koja pjeva pjesmuljke čije je značenje preplitko čak i za plišanog medvjedića polubrata moje kćerke.

No, pravih kafanskih pevaljki više nema. Ili su umrle od alkohola i tuge ili su postale ove druge. Ponekad se osjećam kao kafanska pevaljka.

Upravo sam joj tako rekao, Anji. Ona me može zamoliti da ne pišem o njoj, ali me ne može spriječiti. Kao što ni ja ne mogu spriječiti nekoga da piše o meni. Čitao sam jednu priču o sebi (nisam je ja napisao) i bila je to dobra priča, moram priznati. Iako, da budem iskren, taj lik koji se zasnivao na meni i nije mi baš simpatičan. I što sad? Mogu živjeti s tim da nisam svima simpatičan. Bar bi trebalo da mogu. Nekad i ne mogu.

Uglavnom, danas sam se probudio u pet ujutro i kako nisam mogao spavati, odlučio sam završiti jednu priču. Poslije sam probudio Anju i čestitao joj godišnjicu, žene se uvijek pale na te godišnjice, i malo smo se mazili i ljubili, zatim doručkovali. Do podne moramo predati zahtjev za vizu za Indiju. Putujemo 5. siječnja i ostat ćemo oko mjesec dana. U Indiji smo već bili i ona i ja, prije desetak godina, čak na istim mjestima poput malo poznatih Andamanskih i Nikobarskih otoka koji se nalaze tik ispred Mijanmara, nekadašnje Burme, ali su pod upravom Indije koja ih je preuzela od Britanaca. Od stotinjak otoka i otočića tek dvadesetak ih je kolonizirano Indijcima, a na oko njih desetak žive primitivni narodi, tamnopusi poput Afrikanaca (što je jako čudno za to podneblje, ne može ih se dovesti ni u kakvu genetsku, jezičnu ili kulturnu vezu s najbližim susjedima) i žive životom kamenog doba. Bilo ih je prije više, tih plemena, ali tijekom prošlog stoljeća su poumirali od najobičnijih bolesti kojima su ih zarazili bijelci ili azijati jer su ih htjeli "civilizirati" i većina ih je naprosto izumrla. Zato je strogo zabranjeno posjetiti neki od ovih otoka nastanjenih ljudima koji žive u nekoj drugoj dimenziji i čije je podrijetlo nedovoljno poznato, o čijem se životu jako malo zna, a čija je budućnost zapečaćena, ma što mi uradili. Oni su genetski gledano potomci najstarijih nomada koji su se iz srca Afrike krenuli širiti Zemljom. A onda ih je nešto zaustavilo, klimatski ili tektonski poremećaji, i oni su ostali zarobljeni na krpicama pijesaka usred Indijskog oceana. Bilo je vodiča koji su za velike novce bili spremni riskirati i organizirati turu razgledavanja tih ponosnih i često opasnih ratnika. Ali to je kao da promatraš životinje u zoološ-

kom, samo što je riječ o ljudima. Zamislite da jednog dana dođu vanzemaljci koji su tehnološki tisuće godina ispred nas i dolaze u grupama s vodičem da nas promatraju, snimaju, pokušavaju se slikati s nekim od nas za suvenir s putovanja.

Mislio sam o tom putovanju napisati cijeli roman, ali sam na kraju napisao jednu kratku priču od šest stranica, mislim da je to dovoljno.

Indija je... teško je reći... Meni je bila kao povratak nekom pradamu. Znam da sam u tih nekoliko mjeseci boravka tamo uspio tek zagrepsti u tanak površinski sloj indijskog društva, ali tamo u Indiji shvatiš svoju pravu veličinu, shvatiš emotivnu zakočenost i licemjerje Zapada, vidiš napokon što je pravo siromaštvo, što je iskreni ljudski osmijeh, a što iskonska patnja. Kad sam se vratio u Norvešku, trebali su proći mjeseci da se ponovo "civiliziram", iako sam se ja nadao da neću nikad. No, ipak, boravak u Indiji ostavi traga na čovjeku, čak i iako si "civil", zauvijek. Osim ako nisi baš panj od čovjeka.

Predali smo te papire za vizu i onda krenuli u grad na kavu. Novca za put zapravo i nemamo. Ona će izmuljati, da ne kažem ukrasti, lovnu kartu iz te neke firme gdje radi, pa ćemo vratiti na proljeće, a ja sam iznajmio svoju sobicu u Oslu i čekam neke honorare koji nikako ne stižu. Bitno je da imamo za karte, a tamo trošiš koliko imaš. Ako imaš malo, trošiš malo. Što više jedeš, više sereš.

Anja i ja imamo potpuno obrnute bioritmove. Ja sam ujutro pun energije i dobrog raspoloženja i onda kako dan prolazi, meni energija pada. Navečer sam sposoban samo za hašiš, čitanje i gledanje filmova. A ona potpuno obratno.

Posebna je priča s mojim naglim promjenama raspoloženja. Prije nekoliko godina su mi bili dijagnosticirali bipolarni poremećaj, ranije se to zvalo manična depresija, i dali tablete koje su mi trebale "pomoći u svakodnevnom životu". Tako je to objasnio liječnik koji mi ih je prepisao, navodeći sebe kao egzaktni dokaz, jer i on je, naime, bio na tim tabletama i vidi ga sad, da kucnemo u drvo. Toliko su mu pomogle da ih toplo preporučuje. I dila. Ali

ispostavilo se da sam na njih alergičan. Nakon par tjedana počeo sam curiti na sve strane poput šuplje bačve. Postao sam potpuno emotivno neuračunljiv. Na poslu sam se bijesno derao na ljude, a poslije kad bih došao kući i gledao film ili čitao knjigu, svako malo bih zaplakao, nekad od tuge, a nekad od radosti. Navečer sam se znojio toliko da sam posteljину trebao mijenjati svaki dan, ali nisam, jer imao sam samo jednu. Znoj je bio slatkast i smrdljiv. Na kraju se po cijelom tijelu pojavio osip i uhvatila me groznica pa sam završio na hitnoj. Tamo su mi rekli da jedan posto ljudi ima slične nuspojave od tog lijeka koji sam uzimao. I da sam vjerojatno jedan od njih. Tako sam se vratio provjerenim ilegalnim tvarima na koje ne samo da nisam bio alergičan nego sam u njima i uživao. Osim kad bi me s vremena na vrijeme poklopila prava depresija. Tada nije pomagalo ništa.

Uglavnom, poslije indijske ambasade otišli smo na kavu, moja draga i ja, bilo je već prošlo podne i bilo je vrijeme za moj prvi izljev bijesa. Ona je to predosjećala i već me prije zamolila da se bar danas ne posvađamo, jer nam je “obletnica”. “Jebala te obletnica!” odbrusio sam. “Svađat ću se kad mi se svađa!”

I tako smo se posvađali usred kafića, pa je ona otišla, zatim se vratila, onda sam otišao ja, pa se vratio, da bi se opet rastali na Prešernovu trgu, pa se ponovo našli na tržnici i onda smo otišli kući. Onda se meni odjednom raspoloženje popravilo i sve je bilo u redu. Vodili smo ljubav i bilo je *waaaaau*. Zatim smo nešto malo radili, pisali, slali mejlove, pojeli juhu od jučer i onda opet vodili ljubav kao nikad do tada. Kad smo svršili, ona je zakolotala očima, uzdahnula i rekla: “*Wuuuu*, kakva obletnica...” a ja sam se nasmijao i opet rekao: “Jebala te obletnica”, pa smo se počeli smijati kao luđaci – početnici.

Navečer sam spremio dvije velike skuše i dva mala pišmolja u pećnici zajedno s tikvicama. Popili smo bocu vina, zapalili džoint i gledali neki film na TV 1000 u kojem su glumili Billy Bob Thornton i Morgan Freeman i ona plavuša iz *Melankolije*, Kirsten... nešto...

Poslije smo spavali. Ja na pola Lexaurina, ona na pola Xanaxa. Skidamo se, s mnogo toga, ali ne možeš naglo. Smanjujemo doze postupno.

Ljubljana, četvrtak, 22. prosinca 2011.

U Jugoslaviji se današnji dan slavio kao Dan armije. U Rudom je 1941. osnovana Prva proleTERSka, ako se ne varam. Možda je to bilo i dan prije, nisam siguran. Danas je također najduža noć i kalendarski počinje zima. Ili je i to možda bilo već jučer. Informacije u obliku povijesnih činjenica danas više i nisu bitne. Jer jednim pritiskom na tastaturu možeš doći do bilo koje informacije. Još samo na kvizu ti je potrebno znanje “napamet”. A nas je u osnovnoj školi nastavnik povijesti Pranjić tjerao učiti sve datume iz Drugog svjetskog rata napamet. Zato sam se sjetio Prve proleTERSke i Rudog. No, pitam se ponekad, može li se vjerovati takozvanim povijesnim činjenicama? Ili informacijama? I, ako može, zašto? Ne postoji li teoretska mogućnost da su u knjigama koje učimo u školi pogrešne informacije? Postoje i neke druge knjige s drugačijim informacijama. Postoji i Biblija i Kuran, u povijesno-činjeničnom pogledu prilično šuplje knjige. A milijarde ljudi vjeruju u to.

Dakle, kontrolira li netko informacije, povijesne činjenice, i ako da, tko to, i na kraju: tko kontrolira njega, tog kontrolora? Pushwagner, norveški umjetnik u svom glavnom djelu *Soft City* to sažima u jedan crtež i natpis: “Who Controls the Controller?” *Soft city* jedno je od najbitnijih djela suvremene umjetnosti.

Danas ću ponovo pisati o događajima u Oslu od prije par mjeseci.

Oslo, utorak, 11. listopada – 14. listopada 2011.

Ne sjećam se. Mislim da sam bio malo u depresiji od partijanja preko vikenda. Moguće je da sam nešto radio, vjerojatno prevodio ili predavao u školi. Svake druge srijede pošaljem tekst za novine Bosanska pošta, pa sam možda i to radio. Ali siguran sam da sam bio u depresiji. Poslije drogiranja spidom treba ti nekoliko dana da